

OBRA COMPLETA DE PERE TORROELLA

a cura de Francisco Rodríguez Risquete

DISCURS DE PRESENTACIÓ A LA UNIVERSITAT DE GIRONA, EL 23 DE NOVEMBRE DE
2011

El llibre que avui presentem té l'aspecte d'un llibre convencional i perfectament acadèmic, amb pròleg, edició de textos, notes crítiques i tota mena d'annexos. Aquesta és la part visible i epidèrmica de qualsevol obra, la part que coneixem només de fullejar-la durant uns pocs segons. A primer cop d'ull, s'hi estudia i edita l'obra completa d'un poeta cortesà del segle XV a qui no s'havia parat gaire atenció fins avui. Pere Torroella (c. 1420-c. 1492), en efecte, era recordat (només entre els especialistes) com un poeta menor que va destacar per tres motius: perquè va compondre un poema titulat *Maldecir de mujeres*, que va convertir-lo en el misogin per excel·lència durant un parell de segles; perquè va escriure la seva obra en castellà i en català, a parts iguals, en un bilingüisme que sembla perfecte; i perquè va compondre el primer sonet conservat en català. Els motius de la seva modesta fama eren, doncs, gairebé accidentals. Aparentment, aquest llibre aprofundeix en la seva biografia i presenta una edició millorada de l'obra completa, amb anotació sistemàtica. Com ja he dit, podria semblar un llibre acadèmic i convencional.

Deixeu-me, però, que expliqui què és realment, o què vol ser, aquest llibre. Totes les obres amaguen una història al darrere, que de vegades és més interessant que el llibre que en resulta. Crec que aquesta edició de Pere Torroella s'entén millor si sabem com va néixer, d'on va sortir i com ha acabat aquí.

Tinc a les mans tres volums: dos del meu Pere Torroella i un dels *Sis poetes del regnat d'Alfons el Magnànim* que va publicar en Jaume Torró ara fa dos anys, també a la col·lecció Els Nostres Clàssics. D'una manera misteriosa, tots tres volums formen una unitat i es complementen a la perfecció. M'agrada pensar que són, en el fons, un sol llibre, i confio que aquesta llicència no desagradarà el professor Torró. Un sol llibre, en efecte, en què el volum

de Torró és el pòrtic o, si voleu, el plantejament i el nus, i els meus són el desenllaç d'aquesta singular novel·la històrica que hem anat contruint amb dedicació i paciència. Aquestes dues obres em porten a la memòria una frase de Benjamin Disraeli, que diu: «Quan necessito llegir un llibre, l'escric». Això és, salvant totes les distàncies, el que va passar fa dotze anys i el que explica l'existència d'aquestes edicions: ens mancava un llibre per entendre la realitat social de la poesia del segle XV, i vam haver d'escriure'l, com aquell qui diu, a quatre mans, i sovint a sis.

El 1999 (ja fa massa temps), vaig ingressar com a becari de recerca al servei de Rafael Ramos i Jaume Torró, igual com Pere Torroella va ingressar de jovenet al servei de Joan d'Aragó i Carles de Viana. Tots dos, no cal dir-ho, han estat directors magnífics, i fins i tot quelcom més que simples directors. Rafael Ramos coneix de manera excepcional la poesia castellana del segle XV, i els seus consells i estímuls han estat fonamentals a l'hora d'escriure aquest llibre. Jaume Torró, al seu torn, tenia la sospita que la història de la poesia del XV, tal com la presentava la historiografia oficial, era una història deficient i incompleta, i que calia estudiar-la novament a partir de la recerca en arxius i de les eines de la filologia més rigorosa. Una història de la poesia no és només la juxtaposició d'unes poques dades: és, sobretot, una trama cosida amb el major nombre possible de fils, però que ens mostra, per sobre dels detalls, un dibuix unitari i coherent, una sola imatge complexa i harmoniosa. En aquell llibre que el professor Torró volia llegir algun dia però que encara no existia, en aquell llibre imaginari de què parlava Benjamin Disraeli, hi havia importants lligams entre la poesia aragonesa i la poesia catalana del moment; en aquell llibre somiat, els poetes decidiren abraçar el català com a llengua literària gràcies a l'ascens dels Trastàmara al poder, i no per decisió d'un sol poeta genial; en aquella obra ideal, Ausiàs March havia estat un poeta perfectament cortesà, no pas un romàntic aïllat, torturat i capficat en les seves cabòries; les corts de Joan II i Carles de Viana, sovint desateses pels especialistes, eren crucials per al desenvolupament de la lírica culta; i, finalment, en aquell llibre *in mente*, Pere Torroella havia tingut un paper destacadíssim, d'autèntic líder cultural, en les grans corts aragoneses del moment. Aquell llibre, però, encara necessitava que algú l'escrivís, i l'atzar va voler que jo formés part d'aquest projecte engrescador. Un projecte que consistia, ni més ni menys, que a presentar una visió renovada de tota la poesia del segle XV, amb els seus

poetes, les seves corts i ambients, els seus cançoners en constant sorgiment i transformació, i els seus models d'inspiració.

De seguida vam posar fil a l'agulla. Sabíem que Pere Torroella fou empordanès i que havia residit a les corts de Joan de Navarra, Carles de Viana, Alfons el Magnànim i, novament, Joan II; sabíem que havia participat a la guerra civil catalana de 1462-1472, i sabíem que la seva obra era difícil, potser perquè havia estat mal editada als anys trenta del segle passat.

Malgrat tot, era molt més el que no sabíem: ignoràvem, per exemple, quan i perquè aquell noi empordeanés, un simple cadet de La Bisbal, va acabar a la llunyana cort de Navarra; quan va arribar a la fastuosa cort de Nàpols; quines relacions exactes va mantenir amb Joan d'Aragó i el seu fill Carles de Viana, eternament enemistats; quan va néixer i quan va morir; quin paper va jugar en el cànon de la poesia del segle XV; com va relacionar-se amb la poesia d'Ausiàs March; quins eren els seus orígens i la seva família; com calia entendre i llegir la seva obra; i, com aquests, molts altres enigmes.

Vaig passar dos estius a Barcelona, treballant a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a l'Arxiu de Protocols i a l'Arxiu d'Història de la Ciutat. Malgrat que la feina en arxius és sovint rutinària i un xic avorrida, no són estranyes les sorpreses. Un dia, remenant entre uns registres quasi oblidats de la cancelleria de Carles de Viana, vaig trobar-hi Joanot Martorell acompanyant el Príncep de Viana justament els anys en què escrivia el *Tirant lo Blanc*. Aquesta troballa, però, no és mèrit meu. Jaume Torró ja feia temps que explicava a classe, de manera instintiva o potser intuïtiva, que Martorell no va escriure el *Tirant* reclòs a València, sinó en l'ambient d'una cort cosmopolita, exercint les funcions pròpies d'un militar de l'època. Ara n'havia aparegut la prova, i de seguida vaig trucar-lo i vam celebrar-ho amb en Rafael Ramos en un restaurant paraguaià, pintoresc i amb una cuina d'elaboració discutible. Poc temps després, el professor Ramos va avisar-me que una casa de subhastes de Barcelona treia a la venda un lot de documents de les famílies Torroella-Agullana-Riquer, però durant una ràpida inspecció no vam saber-hi veure res d'interès. Els mesos van passar i vaig assabentar-me que l'arxiu de la Bisbal havia adquirit aquell lot, i gràcies a això, amb més calma, vaig poder reconstruir els orígens de Pere Torroella, i també la seva sorprenent

descendència, que mostra que el patrimoni familiar del poeta va passar, al llarg dels segles, a mans dels Agullana, ascendents directes del brillant filòleg Martí de Riquer. No em negareu que aquest desenllaç, en què Riquer acaba essent hereu de Pere Torroella, no és una casualitat admirable.

La recerca més important, però, va quedar focalitzada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i a Protocols de Girona, on els documents anaven apareixent amb lentitud però amb constància. Partíem d'uns cinquanta documents coneguts sobre el poeta. Al final de la recerca, havia trobat més de tres-cents documents nous sobre Torroella, que ara és un dels poetes millor documents de l'Edat Mitjana. També vaig poder reconstruir la seva família, on constaven un abat amb galera pròpia, un cavaller que mercadejava amb sal i avellanes i que de tant en tant obtenia ingressos extra exercint de corsari i fins de pirata, i un cavaller de l'Orde de Sant Joan que fou capturat pels turcs durant la caiguda de Constantinoble. En resum, una família típica del segle XV. I, alhora, tant en Jaume como jo vam poder aplegar una col·lecció de documents sobre altres escriptors contemporanis que ens permeten reconstruir amb precisió l'entramat cultural de les corts de bona part del segle XV, amb dades noves sobre Juan Poeta, Lluís de Vila-rasa, Perot Joan, Francesc Ferrer, Jacopo Mirabella, Suero de Ribera, Juan de Villalpando o el músic Juan Cornago, del qual sentireu, d'aquí a no gaire, una melodia amb lletra torroelliana que deu ser primícia mundial, perquè els últims a escoltar-la devien ser els companys de Torroella, ara fa cap a sis-cents anys.

Enllestida la recerca històrica, calia editar les seves poesies i proses, escampades en més de quaranta manuscrits. Cada viatge per inspeccionar-los té les seves petites anècdotes, que aquí només puc resumir: a la Biblioteca Nacional de París, on tothom sap que és obligatori barallar-s'hi amb el personal per poder consultar qualsevol manuscrit, vaig estar a punt de quedar-me amb les ganes de veure els cançoners que m'interessaven i de quedar aïllat i sol durant tres setmanes en una ciutat congelada, grisa i on tothom parla francès, un idioma que llegeixo, parlo però no entenc; a la Biblioteca Britànica de Londres, vaig contraure una conjuntivitis per culpa d'un manuscrit descompost i en pèssim estat de conservació, i hauríeu d'haver vist la cara dels bidells quan entrava a la sala de consulta amb un ull botit per culpa de la filologia; a la societat Hispànica de Nova York vaig treballar-hi poques setmanes

després dels atemptats de l'11-S, en un ambient enrarit, quan la zona zero encara era lloc de peregrinació i de mostres de condol, en una biblioteca solitària i envellida que contrastava amb l'ambient animat i folklòric del Harlem hispà on va situarla un filàntrop multimilionari quan la zona era una pacífica quadrícula residencial. D'històries particulars n'hi ha moltes, però el temps és breu i cal que ens centrem en els resultats, és a dir, en el llibre que avui presentem.

És la meua intenció que d'aquest llibre emergeixi un nou Pere Torroella, i que se'l valori amb la justícia que es mereix. Em direu que no té l'alçada poètica d'Ausiàs March, i que no va impulsar la revolució d'un Juan de Mena, i tot plegat és cert; però també ho és que va ser el gran activista cultural de les corts més productives de la literatura del segle XV. D'altra banda, també és la meua intenció que aquests tres volums (els meus i el d'en Jaume Torró) mostrin una nova història de la poesia a mitjans segle XV, en temps d'Ausiàs March i dels seus seguidors. És allò que deia fa un moment: aquesta obra pot semblar una edició de Pere Torroella, però heu de saber que Torroella és només el pretext per mostrar aquesta nova visió de la poesia de l'època.

Després de deu anys de recerca, les novetats havien d'acumular-se per força. Si no hi hagués dades noves, documents inèdits i plantejaments innovadors, potser parlariem d'especulació literària però no pròpiament de recerca.

Abans d'iniciar la meua tasca, coneixíem una cinquantena de documents sobre el poeta. Ara en tenim més de tres-cents cinquanta, que el converteixen en el poeta peninsular millor documentat de l'època, i que ens permeten seguir-li el rastre de vegades dia a dia. Ara sabem, per exemple, com va ingressar a la cort. Quan el 1436 era encara un vailet i els infants d'Aragó guerrejaven per conquerir regnes llunyans, l'infant Joan, rei de Navarra, va tornar sobtadament a la península. Llavors el pare del futur poeta va agafar el fill del braç, va alçar-lo sobre el cavall i, plegats, van travessar el Principat fins arribar a la cort, on el pare va cedir la pàtria potestat a Joan de Navarra, essent conscient que no tornaria a veure el seu fill fins que no fos un home educat com un bon cavaller i com un bon cortesà. Em direu que és un sistema educatiu cruel i elitista, però funcionava, i el llibre que presento n'és la

prova. També sabem que el poeta, un cop ja s'havia consolidat com a relacions públiques i especialista en protocol cortesà, quan ja devia ser famós en l'amor i se sentia còmode en els ambients cosmopolites, va seduir en secret la pubilla del seu poble, va casar-s'hi d'amagat i va forçar un matrimoni legal que l'afavorí la resta de la seva vida. També sabem, o podem sospitar, que aquesta jugada no degué agradar el seus sogres, però res no ens permet imaginar en quin ambient devien conviure tots plegats sota el mateix sostre, ja que Torroella s'instal·là en la casa d'ella després del matrimoni. Ens corregim: sí que el podem imaginar, ni que sigui de forma especulativa, perquè durant la guerra civil catalana la sogra va fugir del poble amb els béns del poeta, i el poeta, en justa correspondència, va apropiat-se dels béns de la sogra, i d'aquesta manera tan graciosa i edificant les baralles i disputes judicials entre sogra i gendre s'allargaren durant anys. Sabem, entre les moltes minúcies que s'amaguen als arxius, quan i perquè viatjà a Nàpols, en companyia dels seus germans i com a tutor i educador de l'infant bastard Joan d'Aragó, futur arquebisbe de Saragossa. Les primícies biogràfiques d'aquest llibre, els detallets impertinents que una bona ploma podria convertir en novel·la, són massa nombrosos per resumir-los tots: ara coneixem les seves intrigues i gestions en l'espinós afer de Carles de Viana, enfrontat al seu pare, flamant rei d'Aragó; podem seguir les rutines i monotonies de la seva vellesa, quan vetllava pel patrimoni que havia acumulat per mèrits propis mentre potser recordava els anys i els versos de la joventut; i sabem que degué morir el 1492, quan una nova època emergia en la història i la cultura peninsulars, una època que l'oblidaria del tot però que li devia molt més del que ens imaginàvem.

El llibre que presentem també ofereix, per primer cop, més de cent documents inèdits sobre la família del poeta, fins ara desconeguda. Gràcies a ells, tenim notícies dels avis, dels pares, d'aquells germans (el cadell cortesà, l'abat lletrat, el cavaller pirata, l'hospitaler heroic) que tan bé resumeixen tot el que fou el segle XV, i també dels fills, néts, besnéts i altres derivades que desemboquen, com sabem, la família Agullana i el mestre Riquer.

Les novetats també s'estenen al conjunt de l'obra literària. Els poemes i proses de l'empordanès han estat depurats i anotats (potser sobreanotats) amb vocació sistemàtica i tal vegada obsessiva, amb la intenció d'aclarir problemes lèxics, gramaticals, semàntics,

històrics, doctrinals i els relacionats amb les fonts d'inspiració. Les novetats d'aquestes darreres em semblen especialment importants, ja que confirmen i amplifiquen allò que podíem sospitar gràcies als poetes que Torroella esmenta al poema amb citacions que es titula *Tant mon voler*, és a dir, que l'escriptor empordanès coneixia molt bé la poesia castellana, catalana, trobadoresca, francesa i italiana, i que per damunt de tot dominava, potser de memòria, els dictats poètics d'Ausiàs March. Aquesta anotació meticulosa converteix el meu llibre, en part, en un llibre *científic*, si ho voleu dir amb un mot desagradable. Per facilitar-ne la consulta i confirmar aquesta dimensió tècnica i certament aspra, el segon volum inclou nombrosos índexs de rimes, lèxic, *topica* i noms propis.

Per bastir aquesta edició, ha calgut consultar gairebé cinquanta manuscrits conservats a Europa i Amèrica, però alhora també s'hi presenten nous manuscrits, no catalogats ni emprats pels especialistes: un és a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, un altre es troba a la Biblioteca Nacional de París i conté un fragment de cançoner, i el darrer fou subhastat fa poc a Madrid. L'estudi dels manuscrits ha permès descartar poemes que hom atribuïa a Pere Torroella, però que segurament són d'autors anònims. Entre ells, destaquem uns poemes que plagien Ausiàs March, unes cançons castellanques d'autoria oscil·lant i un poema religiós que poc té a veure amb l'estil alambinat i frívol de Torroella. D'altra banda, el meu llibre presenta noves atribucions i una faceta desconeguda: entre les primeres, destaquem una prosa fins ara anònima del *Cancionero de Herberay* i un poema pornogràfic que una mà piadosa va ratllar fa segles i que cap editor havia pogut llegir fins avui; pel què fa a la nova faceta, si fins ara sabíem que Torroella havia escrit vers i prosa, ara podem afegir que també va exercir de traductor, ja que el llibre demostra que una de les seves proses, fins ara considerada original, és en realitat la traducció d'un discurs d'èxit entre els humanistes.

La poesia, abans del Romanticisme, acostuma a divulgar-se en cançoners. Per editar Torroella com cal, era imprescindible entendre aquest principi gairebé tautològic, i també era indispensable tenir present que un cançoner no és un dipòsit físic de textos, sinó quelcom més interessant: un estrat epidèrmic que, de vegades, permet refer i ressuscitar la geologia literària que l'ha fet possible, i que té la seva pròpia història. En aquest llibre, també per primer cop, es presenta una visió de conjunt d'alguns dels cançoners orientals més

importants del segle XV: en efecte, intento mostrar com els cançoners de París (J), de l'Ateneu (N) i de Barcelona (L) deriven de tres reculls perduts que van unir-se en un de sol, i proposo una data i un lloc, i una explicació d'aquesta data i d'aquest lloc. També provo d'explicar, amb l'auxili del professor Torró, que els cançoners de Saragossa (P) i de Nova York (O²) deriven de dues col·leccions prèvies, i alhora intento demostrar que segurament va existir un cançoner personal de Pere Torroella amb una determinada ordenació i, potser, amb una transmissió inicial en quaderns breus, allò que els provençalistes germànics anomenaven *liederblätter*. Aquestes últimes reflexions, però, són només hipòtesis, que poden coincidir, o no, amb la realitat.

Tot plegat, ens permet oferir un nou perfil de Pere Torroella, que ara esdevé (aquesta és la nostra tesi) un dels epicentres de la poesia del segle XV: la seva biografia, ben definida i il·lustrada, el situa en les corts més actives del moment; la seva obra, ben representada en els manuscrits, el presenta com una síntesi de la literatura amorosa de cort, on participen les dues grans tradicions hispàniques (en català i en castellà) i les dues formes del discurs sentimental (prosa i vers, que aquí equivalen a pedagogia i pràctica de l'amor).

Torroella, en efecte, fou un mestre d'amor que tingué un pes molt notable en la creació del cànon literari del moment, un cànon en què, per primer cop, la tradició precedent (formada pels trobadors, els castellans, els francesos i els catalans de primers del XV) quedava supeditada a dos nous models: Ausiàs March i Petrarca. Cal insistir-hi: Torroella fou el primer que explorà aquesta fórmula, i segurament fou qui l'imposà entre els seus contemporanis. La dada no és menor: March i Petrarca seran els models que, des d'aquell moment, marcaran per sempre més la història de la nostra poesia fins al Romanticisme. La història de la literatura mai no li ha reconegut a Torroella el mèrit d'aquesta jugada mestra de la que fou el pioner absolut i secret.

La proposta de Torroella tingué èxit, i aquesta és una altra dada que desconeixíem: ho sabem perquè ara queda demostrat que fou imitat pels poetes del seu entorn, i ho sabem perquè podem sospitar que els cortesans que se l'escoltaven ho feien amb admiració o, almenys, amb respecte. Amb això n'hi havia prou. Torroella era un poeta culte, amb un domini

excel·lent de la poesia vella i la poesia nova, dels versos dels trobadors i de les novetats que arribaven d'Itàlia, de les velles propostes peninsulars i de la impactant renovació d'Ausiàs March. A més, va saber aprofitar la seva cultura i va exhibir-la sempre que va poder, i això és potser el més important quan del que es tracta és de marcar tendències en la història literària.

Tothom sap, si és sincer, que la cultura sovint va unida a la pedanteria i al posat interessant. Tothom sap, també, que de vegades la pedanteria apareix tota sola. Torroella, al meu entendre, pertany al primer perfil psicològic. Podem copsar el seu tarannà pedant i orgullós de dues maneres: o bé llegint tota la seva producció literària, on la humilitat és poc freqüent, o bé parant atenció en el fill del poeta. Sóc dels qui pensen que els noms dels fills defineixen els pares, per bo o per dolent. El nostre poeta va decidir que el seu fill es diria Diomedes. Aquest detall, tot sol, diu el mateix, o fins i tot més, que tots els versos i proses del poeta. El detall també m'inclina a pensar que una Diana Torroella, mal situada en la genealogia però relacionada amb Diomedes, també devia ser filla del poeta. Hi ha casos, com passava amb Joanot Martorell, en què només cal esperar que un document, algun dia, confirmi allò que ja podíem intuir sense que calguessin èpoques ni codicils burocràtics.

En el nou perfil del poeta que vol oferir aquest llibre, Pere Torroella és un escriptor ambiciós, que escriu en totes les llengües vàlides a la península, que conrea tots els gèneres cortesans, que maleeix i beneeix les dones i practica el misticisme i la pornografia amorosa, que proclama la teoria eròtica des del púlpit àulic i que l'exercita en la poesia i potser en la vida, i que mostra com s'ha d'adaptar March als registres més insospitats del moment, com ara la poesia castellana, la lírica musical o la tradició prestigiosa del trobar ric d'Arnaut Daniel. Alhora, en el meu llibre Torroella és presentat com un cortesà intel·ligent, com un vailet sense herència que va saber prosperar lluny dels pares i va esdevenir coper de prínceps, majordom d'infants, conseller de reis, mestre de cerimònies i expert en protocol i relacions públiques en els palaus més refinats del seu segle. Calia ser intel·ligent, i extremadament hàbil, per mantenir bones relacions amb Joan d'Aragó i també amb Carles de Viana durant aquells vint anys llarguíssims en què pare i fill somiaren sovint amb l'infortuni l'un de l'altre. Calia ser molt astut i despert per saber aprofitar la veterania adquirida i seduir

la noieta rica del poble, i també per conviure a casa amb uns sogres que van cuidar-se de blindar els béns de la filla per tal de mantenir-los allunyats d'aquell cortesà àvid i ambiciós. Torroella, en definitiva, va conrear un mèrit que acostuma a ser més important que la pròpia vàlua literària. Va saber estar en el lloc precís i en el moment exacte: a Navarra abans de l'esclat de la guerra civil entre beaumontesos i agramontesos; a Nàpols abans de la mort del Magnànim; a Catalunya abans de la mort del Príncep, el 1461, i en el bàndol guanyador durant aquella guerra civil que canvià tantes coses a casa nostra.

És hora d'anar acabant. Deia Borges que totes les antologies comencen bé i acaben malament, perquè els segles fan la selecció encertada. Aquest principi pot ser vàlid per a la literatura, però no per a la història de la literatura. L'endemà de la seva mort, aquell any que va caure Granada i Colom va arribar a la illa Juana, Pere Torroella fou soterrat, i també ho va ser la seva obra. No en quedà cap imitador, cap copista que donés valor als seus escrits (tret del *Maldecir*), potser cap poeta que recordés els seus versos o el seu mestratge. A la llarga, però, el camí iniciat per Pere Torroella, la fórmula que conjugava March i Petrarca i que ell experimentà per primer cop i mostrà a la cort dels reis d'Aragó, va ser la que va imposar-se a la península: és la fórmula que, molt millorada però essencialment inalterada, cristal·litza en Romeu Lull, passa per Joan Boscà i arriba fins a Garcilaso de la Vega, Gutierre de Cetina, Fernando de Herrera i Francisco de Quevedo. Tots aquests poetes compregueren, com per primer cop havia mostrat Torroella al segle XV, un principi que molts especialistes en poesia hispànica ignoren: que la renovació passava per la conjunció d'un model forani (Petrarca) i un model autòcton (March), i que aquesta llavor, abans de fructificar amb excelsitud, fou conreada a la Corona d'Aragó per uns poetes que no llegim però que, malgrat tot, van acabar triomfant silenciosament.

Aquest llibre, doncs, és i no és una edició de Pere Torroella. Ho és perquè recupera, amb una visió renovada i nova documentació, la figura d'aquest poeta empordanès que va ser, durant varies dècades, l'àrbitre literari dels gustos poètics a tota la Corona d'Aragó. Però el llibre no és una edició de Pere Torroella, sinó força més, perquè, juntament amb el volum d'en Jaume Torró, vol ser aquell llibre que volíem llegir però que no existia, i que per això vam haver d'escriure entre tots. Un llibre que presenta l'entramat de les corts catalano-aragoneses de

l'època, la manera en què Ausiàs March va convertir-se en un poeta d'èxit, la penetració del castellà en les altes esferes de la literatura, la relació lògica entre els grans cançoners de l'època, la creació d'un model poètic amb un futur de segles i, en definitiva, qui era qui a la literatura del segle XV i en els seus afluents pòstums. Si hem assolit aquest objectiu, aquests deu anys hauran pagat la pena.

Moltes gràcies.

Aquest discurs de presentació, pensat per a la recitació oral, s'inspira en idees pròpies i en idees d'altres. Entre els altres: R. Ramos, J. Torró, L. Badia, Ll. Cabré. La referència completa del llibre és: Pere Torroella, «Obra completa», edició crítica a cura de Francisco Rodríguez Risquete, Barcino (Els Nostres Clàssics), Barcelona, 2011, 2 volums. El llibre que apadrina aquest és: «Sis poetes del regnat d'Alfons el Magnànim», edició crítica a cura de Jaume Torró, Barcino (Els Nostres Clàssics), Barcelona, 2009. En l'acte de presentació, que tingué lloc a la Sala de Graus de la Facultat de Lletres, intervingueren Joan Ferrer (degà), Carles Duarte (director de Barcino), Sadurní Martí (tenor), Laia Frigolé (soprano) i Pau Marcos (viola de gamba).